

بیانات در دیدار دست‌اندرکاران حج و جمعی از زائران بیت‌الله الحرام - 14 / اردیبهشت / 1404

بسم الله الرحمن الرحيم (1)

و الحمد لله ربّ العالمین و الصّلاة و السّلام علی سیّدنا و نبیّنا ابی‌القاسم المصطفی محمد و علی آله الطّیّبین الطّاهرین و صحبه المنتجبین و من تبعهم باحسان الی یوم الدّین.

خیلی خوش آمدید برادران عزیز، خواهران عزیز! چه حجاج و چه خدمتگزاران. به همه‌ی شما تبریک عرض میکنم؛ هم به کسانی که عازم حجّید - توفیق بزرگی است، نعمت بزرگی است، عطیّهی الهی است به شما، باید قدر بدانید و ان‌شاءالله این سفر بر شما مبارک باشد - و هم به خدمتگزاران حج؛ چه دستگاه‌های دولتی که اسم آوردند، وزارتخانه‌ها، دستگاه‌ها، سازمانها، بخشهای مختلف کشور که هر کدام به نحوی در این کار بزرگ شرکت دارند، و چه مسئولین کاروانها و دستگاه‌های اجرائی و سازمان حج و بعثه و دیگران؛ به شما هم تبریک عرض میکنم به خاطر اینکه خداوند متعال نعمت خدمت به حجاج را به شما ارزانی داشته؛ این را هم باید قدر بدانید و ان‌شاءالله آن را به بهترین وجهی انجام بدهید.

حالا قبل از آنکه شروع کنم در آن مطلبی که آماده کرده‌ام برای اینکه به شما عرض بکنم، لازم میدانم یک بار دیگر به حادثه‌ی تلخ بندرعبّاس (۲) اشاره کنم و به خانواده‌های جان‌باختگان و آسیب‌دیدگان تسلیت عرض کنم. حقیقتاً حادثه‌ی تلخی بود و مصیبتی شد برای همه‌ی ما به خاطر خانواده‌ها. خب، حوادث گوناگون برای دستگاه‌ها پیش می‌آید؛ زلزله، آتش‌سوزی، تخریب، عمدی، سهوی، همه‌جور پیش می‌آید، [اما] جبران میشود. اینجا هم اگر مشکلی برای دستگاه‌ها پیش آمده باشد، ان‌شاءالله با فوریت، با قدرت، با توانایی دستگاه‌های اجرائی سرحال و توانا و جوان ما جبران خواهد شد؛ آنچه دل انسان را می‌سوزاند، خانواده‌ها هستند؛ خانواده‌ی جان‌باختگان که عزیزانشان از دستشان رفته‌اند. به آنها تسلیت عرض میکنیم؛ و عرض میکنیم که اگر ماها در مصائب گوناگون زندگی صبر کنیم، ارزش و اهمیّت اجری که خدای متعال به خاطر این صبر به ما خواهد داد، هزاران برابر بیشتر است از تلخی آن مصیبت. *أولئک علیهم صلوات من ربّهم*؛ (۳) آنهایی که صبر میکنند، خدای متعال بر آنها صلوات می‌فرستد؛ این خیلی مهم است. و ان‌شاءالله خدای متعال دل‌هایشان را آرام کند و سکینه و آرامش به آنها بدهد.

و اما راجع به حج؛ خب ما توصیه‌هایی داریم در مورد برگزاری حج، چه آنهایی که مربوط به حاجی است، چه آنهایی که مربوط به کارگزاران است؛ بارها اینها را گفته‌ایم و باز هم ان‌شاءالله تکرار خواهیم کرد. آنچه من امروز میخواهم عرض بکنم، اینها نیست؛ معرفت به این عملی است که میخواهید انجام بدهید: شناخت خود حج. شما که حاجی هستید و حاجی میشوید ان‌شاءالله، بدانید چه کار دارید میکنید.

این یک سفر زیارتی معمولی نیست؛ این یک سفر گردش نیست. این مسافرت شما برای حج و عمل حجّ شما، مشارکت در یک اقدام بسیار مهمّی است که خدای متعال برای اداره‌ی بشریّت - نه فقط اداره‌ی مؤمنین و مسلمین - این دستگاه را، این تشکیلات را مقرر کرده. حج برای اداره‌ی بشریّت است. لذا می‌بینید در قرآن خطاب به ابراهیم می‌فرماید: *وَ اِذْ قَالَ لِّلنَّاسِ بِالْحَجِّ*؛ (۴) «فی الثّاس»، همه‌ی مردم، مردم عالم؛ اکثر آنها آن روز ایمان به ابراهیم نداشتند اما اذان حج، اعلام حج، دعوت به حج، مال همه‌ی بشریّت است. *جَعَلَ اللّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِّلنَّاسِ*؛ (۵) خدای متعال این خانه‌ی شریف را محلّ قوام و قیام بشریّت قرار داده؛ این [جور] است. یا آن آیه‌ی شریفه‌ی دیگر: *اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِّلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ*؛ (۶) این خانه‌ای که ما در مکه قرار دادیم، در بکه قرار دادیم، «وُضِعَ

لئاس»، مال بشریت است. با این چشم نگاه کنید. عمل شما، رفتن شما، طواف شما، زیارت شما نسبت به این خانه، عملی است که سود آن و عایدی آن به بشریت برمیگردد؛ البته به شرط اینکه درست انجام بگیرد، به شرط اینکه با شرایطش انجام بگیرد، که در این پیامها مکرر در مکرر این شرایط را عرض کرده‌ایم. حج درست، خدمت به بشریت است؛ فقط خدمت به خودتان نیست، خدمت به کشورتان نیست، خدمت به امت اسلامی فقط نیست؛ خدمت به بشریت است. حالا ببینید حج چقدر مهم است. شما دارید در این کار شرکت میکنید. این یک.

دوم اینکه این فریضه‌ی حج یک فریضه‌ای است، و شاید بشود گفت تنها فریضه‌ای است که شکل و هیئت ظاهری آن، ترکیب آن، صد درصد سیاسی است. [اینکه] مردم را در مکان واحد، در زمان واحد، هر سال – برای هر کسی که بتواند – یک جا جمع بکنند، این چیست؟ اجتماع مردم، گرد آمدن مردم دور هم، نقس این کار یک ماهیت سیاسی دارد؛ یعنی بنابراین ماهیت حج، برخلاف تلاش و گفتار و رفتار بعضی‌ها که خدشه میکنند در این حرفها، ماهیت سیاسی است؛ شکلش شکل سیاسی است؛ ترکیبش ترکیب سیاسی است؛ این هم یک خصوصیت.

یک خصوصیت دیگر این است که این ترکیب سیاسی، این قالب سیاسی، محتوایش صد درصد عبادی است؛ محتوای این قالب، صد درصد عبادی است. از اول احرام که شروع میکنید [میگویید] «لَبَّيْكَ»، شروع میکنید با خدای متعال عرض حاجت کردن، اظهار ارادت کردن؛ لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ. بعد به احرام وارد میشوید؛ احرام است، دعا است، ذکر است، عبادت است، هر چه هست، جنبه‌ی معنوی و عبادی دارد؛ یعنی این قالب سیاسی دارای محتوای عبادی محض است. خب، ببینید اینها همه جوانب گوناگون حج را نشان میدهد. حالا باز هم ادامه دارد.

یک نکته‌ی دیگر این است که حالا همین مفاد عبادی، همین محتوای عبادی، هر کدام یک اشاره‌ی نمادینی به زندگی انسان دارد. همه‌ی این کارهای عبادی که در حج هست، هر کدامشان، یک جنبه‌ی نمادین است – به تعبیر فرنگی که نمیخواهم معمولاً بیان بکنم، سمبولیک – و اشاره دارد به یک مطلب انسانی و بشری.

مثلاً «طواف» که شما میکنید، درس طواف، گردش گرد مرکزیت توحید است. به بشریت یاد میدهد که حرکت زندگی‌ات باید این‌جور دور مرکز توحید باشد: زندگی، زندگی توحیدی؛ حکومت، حکومت توحیدی؛ اقتصاد، اقتصاد توحیدی؛ رفتار با برادران و خواهران، رفتار توحیدی؛ خانواده توحیدی؛ همه‌ی امور زندگی بر محور توحید بایستی باشد. این اشاره‌ی طواف، به یک درس زندگی است؛ این درس است. البته ما خیلی فاصله داریم؛ حالا ماها که مسلمانیم و مؤمنیم و به خیال خودمان در راه خدا حرکت میکنیم، خیلی فاصله داریم؛ آنهایی که خدا را نمی‌شناسند که هیچ! اگر چنانچه بشریت توفیق پیدا کند که زندگی‌اش، حکومتش، درسش، جنگش، صلحش، رفاقتش، دشمنی‌اش بر محور خدا انجام بگیرد، دنیا گلستان خواهد شد. اگر توحید ملاک باشد، این خودخواهی‌ها، این بی‌رحمی‌ها، این قساوتها، این قتلها، این کودک‌کشی‌ها، این استعمارها، این دخالتها در کشورهای دیگر، از بین خواهد رفت. طواف به شما این را یاد میدهد؛ میگوید: درس زندگی، توحید است. [و این] مال همه‌ی بشر است؛ فقط مال مؤمنین نیست: اَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ؛ قِيَامًا لِلنَّاسِ.

«سعی» بین صفا و مروه عبادت است؛ در آن ذکر میگویید، دعا میخوانید اما اشاره‌ی نمادین دارد؛ [یعنی] همیشه بین کوه مشکلات زندگی، حرکت کنید، تلاش کنید. «سعی» یعنی راه رفتن تند. وَ جَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى؛ (۷) میدوید. «سعی» یعنی تند حرکت کردن. بین کوه مشکلاتی که در زندگی وجود دارد، هیچ وقت متوقف نمانید، هیچ وقت معطل و متحیر نمانید؛ حرکت کنید، سرعت به خرج بدهید؛ درس سعی، اشاره‌ی نمادین سعی این است. حرکت به عرفات، به مشعر، به منا، معنایش این است که شما که آمدید مکه، چند روز در خود مکه [هم] ساکن نباشید. «سکون» برخلاف خواست خدای متعال برای بشر است. بشر برای «حرکت» آفریده شده. دست دارید،

پا دارید، زبان دارید، عقل دارید، توانایی دارید، قوت دارید، باید حرکت کنید؛ حرکت. رفتن به عرفات، رفتن به مشعر، رفتن به منا.

«قربانی» اشاره‌ی نمادین دارد که گاهی اوقات انسان بایستی از عزیزترین چیزهای خودش هم بگذرد، قربانی کند. مثال کامل و تام و تمامش قربانی کردن اولیا است، قربانی کردن ابراهیم است اسماعیل را؛ فَلَمَّا أَسْلَمَا وَ تَلَّهُ لِلْجَبِينِ؛ (۸) شوخی است؟ دست و پای بچه‌ی جوانش را، نوجوانش را ببندد، او را بیندازد به زمین، کارد را بکشد به گلویش، چون خدا گفته؛ قربانی. یک جاهایی باید قربانی کرد، یک جاهایی باید قربانی داد، یک جاهایی باید قربانی شد؛ اشاره‌ی نمادین است.

«رمی جمرات» [یعنی] شیطان را بزن، هر جا بود، هر جور بود؛ در هر نقطه‌ای که شیطان را پیدا کردی، بکوب شیطان را؛ شیطان را بشناس و بزن. شیطان انس داریم، شیطان جن داریم؛ وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا؛ (۹) [زدن] شیطان. ببینید، همه‌ی اینها درس است. همه‌ی این حرکات، این کارهایی که در حج هست، این عبادتهایی که گفتیم محتوای حج را تشکیل میدهد، همه‌ی اینها درس است.

«احرام» درس است. احرام در مقابل خدای متعال خشوع است؛ لباسها و زینتها و آرایه‌های گوناگون زندگی را برکنار کردن با یک تکه پارچه، عبادت است، خشوع است، اما درس است؛ این کار را اول ثروتمند جهان و فقیرترین فرد موجود [که] در حجند، هر دو مثل هم باید انجام بدهند، فرقی بینشان نیست؛ پادشاه هم باشد، همین است؛ رعیت هم باشد، همین است؛ هر کسی باشد، همین است؛ یکسان‌سازی انسانها در مقابل خدای متعال. ببینید؛ پس این نکته‌ی سوّمی که عرض کردیم، این است که این محتوایی که همه‌اش عبادت بود، در عین حال اشاره و نمادهایی است برای مسائل زندگی انسان، هر کدام به یک نحوی، که حالا من مختصرش را عرض کردم.

نکته‌ی بعدی: این اجتماع اصلاً برای منافع انسانها است: لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ. (۱۰) این «لام» در «لِيَشْهَدُوا» علی‌الظاهر لام تعلیل است. مردم جمع بشوند در مکه، در بیت‌الله الحرام، در مناطق گوناگون حج، برای چه؟ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ؛ برای اینکه منفعتهایشان را پیدا کنند. حالا بعضی خیال میکنند، این منفعت فقط عبارت از مثلاً یک دادوستد است؛ نه، هر چه اسمش «منفعت» است. امروز این منفعت چیست؟ «اتحاد امت اسلامی». به نظر من، برای امت اسلامی هیچ منفعتی بالاتر از اتحاد نیست. اگر امت اسلامی با هم متحد باشند، دست در دست هم بگذارند، هماهنگی کنند، هم‌افزایی کنند، غره اتفاق نمی‌افتد، فلسطین اتفاق نمی‌افتد، یمن این جور تحت فشار قرار نمی‌گیرد. وقتی ما از هم جدا هستیم، [رژیم‌های] استعماری – آمریکا یک جور، رژیم صهیونیستی یک جور، بعضی از کشورهای دیگر اروپایی و غیر اروپایی یک جور – منافع خودشان و مطامع خودشان را غلبه میدهند بر منافع ملت‌ها؛ میشود مثل این کشورهایی که زیر فشار اینها قرار گرفته‌اند که می‌بینید چه اتفاقاتی دارد می‌افتد؛ میشود غره. وقتی اتحاد بود، امنیت می‌آید؛ وقتی اتحاد بود، پیشرفت می‌آید؛ وقتی اتحاد بود، هم‌افزایی می‌آید. ما میتوانیم به فلان کشور اسلامی کمک‌هایی بکنیم که خودش آن را ندارد؛ ما میتوانیم کمک کنیم، او هم میتواند به ما کمک کند، همه از هم استفاده میکنند، همه به هم کمک میکنند؛ این منفعت است. لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ؛ حج را با این چشم نگاه کنید.

به هر حال، حج را بشناسیم. اینهایی که بنده عرض کردم، بخشی از نکات شناختی برای حج است. بدانید کجا میخواهید بروید، بدانید چه کار میخواهید بکنید. البته دولتهای اسلامی نقش زیادی دارند؛ دولت مهمان‌دار حج، نقش بسیار زیادی دارد، تکلیف بزرگ و سنگینی دارند؛ مسئولین کشورها، علما، روشنفکران، نویسندگان، گویندگان،

کسانی که جایگاه تأثیرگذار در بین مردم دارند و حرفشان اثر میگذارد، همه‌ی اینها نقش دارند؛ اینها میتوانند درباره‌ی حقیقت حج برای مردم توضیح بدهند، مردم را تفهیم کنند و بر روی افکار عمومی مردم اثر بگذارند.

از خدای متعال کمک بخواهید. واقعاً از همین آغاز حرکت بگویید «رَبِّ ادْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ»؛ (۱۱) از خدا کمک بخواهید که ورود شما در این کار بزرگ به کمک الهی و خروج شما [هم] مورد رضای الهی باشد. درست حرکت کنید، ان شاءالله خدای متعال هم برکت خواهد داد.

والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته

- ۱) در ابتدای این دیدار، حجت الاسلام والمسلمین سیدعبدفتاح نواب (نماینده‌ی ولی‌فقیه در امور حج و زیارت و سرپرست حجاج ایرانی) و آقای علیرضا بیات (رئیس سازمان حج و زیارت) گزارشهایی ارائه کردند.
- ۲) حادثه‌ی انفجار در بندر شهید رجائی بندرعباس در ششم اردیبهشت سال جاری، به کشته و مجروح شدن شماری از افراد منجر شد. ر.ک: پیام در پی حادثه‌ی بندر شهید رجائی (۱۴۰۴/۲/۷)
- ۳) سوره‌ی بقره، بخشی از آیه‌ی ۱۵۷
- ۴) سوره‌ی حج، بخشی از آیه‌ی ۲۷؛ «و در میان مردم برای [اداء] حج بانگ برآور ...»
- ۵) سوره‌ی مائده، بخشی از آیه‌ی ۹۷
- ۶) سوره‌ی آل عمران، بخشی از آیه‌ی ۹۶
- ۷) سوره‌ی یس، بخشی از آیه‌ی ۲۰؛ «و [در این میان] مردی از دورترین جای شهر دوان دوان آمد ...»
- ۸) سوره‌ی صافات، آیه‌ی ۱۰۳؛ «پس وقتی هر دو تن دردادند [و همدیگر را بدروود گفتند] و [پسر] را به پیشانی بر خاک افکند.»
- ۹) سوره‌ی انعام، بخشی از آیه‌ی ۱۱۲؛ «و بدین گونه برای هر پیامبری دشمنی از شیطانهای انس و جن برگماشتیم؛ بعضی از آنها به بعضی برای فریب [یکدیگر] سخنان آراسته القا میکنند ...»
- ۱۰) سوره‌ی حج، بخشی از آیه‌ی ۲۸؛ «تا شاهد منافع خویش باشند ...»
- ۱۱) سوره‌ی اسراء، بخشی از آیه‌ی ۸۰؛ «... پروردگارا! مرا [در هر کاری] به طرز درست داخل کن و به طرز درست خارج ساز ...»